

Kunst helpt me

Bij kunstenaar Barth Verheyen werden achttien jaar geleden de eerste symptomen van de ziekte van Parkinson vastgesteld. Voorheen tekende de sociaal-cultureel werker en sociaal pedagoog soms wel eens mannetjes in de marge van zijn blad tijdens een saaie vergadering, maar daar bleef het bij. Hij ontdekte kunst pas na zijn diagnose. “De behoefte om uitdrukking te geven aan iets, wat dat ook moge wezen, is veel groter als je ziek bent.”

Barth was 42 toen hij er achter kwam dat hij lijdt aan de ziekte van Parkinson. “Ik was op vakantie met mijn vrouw, kinderen en een bevriend koppel en ik kon mijn linkerbeen niet goed meer verplaatsen. Het sleepte over de grond,” vertelt Barth. “Thuis heb ik een neuroloog geconsulteerd die me meteen heeft laten opnemen voor enkele tests. Hij was vrij vlot met zijn diagnose. Op de tweede dag werd me al gezegd dat het om Parkinson ging. Een PET-scan die ik later in Luik liet uitvoeren, bevestigde de diagnose.”

“Die periode was niet mals. Ik wist toen nog niet wat de ziekte inhield. Ik zocht overal informatie en wat ik te lezen kreeg, was allesbehalve hoopvol. Dan moet een mens alle koppigheid aan de dag leggen om zijn bootje drijvende te houden.”

● Werk

Na de diagnose begon Barths leven zich meer en meer thuis af te spelen. “Ik heb nog lange tijd gewerkt, maar op verzoek van de werkgever ben ik daar mee moeten stoppen. Ze vonden dat ik te stil sprak en de vergaderingen niet goed meer kon leiden. Ik wilde eigenlijk wel blijven werken. Ik dacht dat ik me nog dienstbaar kon maken. Zeker als ik halftijds zou werken.”

Daarna heeft Barth nog proberen te solliciteren, maar hij heeft geen werk kunnen vinden. “Als parkinsonpatiënt vind je geen werk meer. Daar moet je eerlijk in zijn. Het heeft te maken met de voorstelling die de werkgever heeft van de ziekte van Parkinson. Ze verwachten iemand die de hele tijd aan het beven is, die blokkeert en die niet uit zijn woorden kan komen. Bovendien wordt het vaak met Alzheimer verward, dus ze denken ook nog dat je vergeetachtig bent.”

Door Parkinson gaat alles een versnelling trager.

● Barthomat

“Door Parkinson gaat alles een versnelling trager. Ik ben niet zo energiek, maar ik zit niet stil,” vertelt hij. “Ik heb dan ook verschillende andere bezigheden ontwikkeld.” Zo stak Barth veel tijd in het ontwikkelen en vervaardigen van een speciaal toestel voor parkinsonpatiënten om spieren te trainen en dat hij ‘Barthomat’ doopte. “

Ik constateerde na een opname in het ziekenhuis dat bewegen heel moeilijk gaat, terwijl het net door veel te bewegen is dat je kan blijven bewegen. Er zijn een aantal spieren die je in feite niet gebruikt en die bij parkinsonpatiënten snel stijf worden. Stijfheid van bepaalde rugspieren zorgen er bijvoorbeeld voor dat je gebogen komt te staan.”

**Kunst helpt me.
Het feit dat ik de
ambitie heb om
iets mooi te creëren,
geeft me het gevoel
dat ik op deze wereld
thuis hoor.**

Toen heeft Barth zich aan het denken gezet. “Ik hield vooral voor ogen waartoe het toestel moest dienen en kwam tot de conclusie dat armen, benen, romp en rug het belangrijkste zijn. Zo ben ik tot een systeem gekomen van touwen met elastieken en haken die je wisselend in elkaar kan klikken. Je kunt er verschillende oefeningen mee doen die de spieren en gewrichten soepel houden.” Barth bundelde de oefeningen die je met de Barthomat kan doen in een boekje. Hij bood de Barthomat samen met het boekje te koop aan en maakte elk exemplaar zelf.

● Succes

Het verbluffend eenvoudige systeem bleek een succes. “Ik heb er intussen ongeveer zeventig verkocht. Eigenlijk zou het nu moeten gecommmercialiseerd worden. Er zijn nog veel meer mensen die er baat bij zouden kunnen hebben,” aldus Barth. Het toestel kan onder meer zinvol zijn voor MS-patiënten of sommige geriatrische patiënten.

De behoefte om uitdrukking te geven aan iets, wat dat ook moge wezen, is veel groter als je ziek bent.

De Barthomat is uniek in zijn soort. “In de sportwereld bestaat er waarschijnlijk al een gelijkaardig systeem, maar parkinsonpatiënten hebben weinig kracht of snelheid. De elastieken van de Barthomat zijn heel soepel. Je moet er niet veel kracht op zetten en je kan zelf regelen hoeveel spanning je erop zet. Omdat parkinsonpatiënten niet altijd heel handig zijn, is de Barthomat zo gemaakt dat het handig in elkaar klikt en toch veilig vastzit. Zo krijg je geen elastiek of touw in je gezicht geslingerd.”

Barth wil graag nog een nieuw systeem ontwikkelen. “Na het rusten, ben ik altijd heel stijf en is het moeilijk om uit bed te geraken. Ik zou dus graag iets maken dat helpt bij het rechtstaan,” zegt Barth. “Ook in bed is het moeilijk om me te verplaatsen. Bijvoorbeeld als ik mij wil omdraaien of op mijn zij wil gaan liggen. Misschien probeer ik daar ook iets voor te ontwerpen.”

● Creëren

Momenteel is Barth voltijds kunstenaar. Hij maakt voornamelijk schilderijen, geeft regelmatig exposities en heeft al verschillende werken verkocht. “Het bezig zijn met kunst is pas na mijn diagnose opgekomen en het is alsmaar belangrijker geworden. Nu ben ik er elke dag mee bezig. Momenteel zijn wij aan het verbouwen en tijdens de werken heb ik geen plaats om te schilderen. Ik ben dus even overgeschakeld op een kleiner formaat,” legt Barth uit. Normaal werkt hij op doeken

van minstens een meter op een meter. De kleine schilderijtjes die hij nu maakt gaat hij later op groot doek uitwerken. Schilderen is voor Barth niet zomaar iets om zich mee bezig te houden. "Kunst helpt me. Het feit dat ik de ambitie heb om iets mooi te creëren, geeft me het gevoel dat ik op deze wereld thuis hoor.

De behoefte om uitdrukking te geven aan iets, wat dat ook moge wezen, is veel groter als je ziek bent. Je leeft een stuk geïsoleerder. Je hebt ook minder vat op je omgeving en je dagelijkse activiteiten. Dan wil je ergens nog greep op hebben. Dat vind ik terug in het creëren van wat ik, en uitzonderlijk een ander, mooi vind."

● Uitdaging

Barth werkte oorspronkelijk figuratief en maakte veel portretten, onder andere van de jonge Hugo Claus. Daarna heeft hij een lange periode abstract gewerkt, maar nu grijpt hij terug naar het figuratieve werk. "Ik dacht dat ik abstract moest werken, omdat ik door mijn ziekte mijn bewegingen niet goed meer kan controleren. Dat bleek echter lariekoek." Barths linkerhand maakt soms ongecontroleerde bewegingen, maar hij is rechtshandig, dus dat vormt geen probleem bij het schilderen.

Wel bevestigt Barth dat het schilderen een fysieke uitdaging voor hem vormt. "Als ik lang stilzit, kan ik niet meer rechtstaan want dan ben ik geheel verstijfd. Als ik lang stilsta ook. Het is dus een kwestie van plannen en soms, tegen beter weten in, verder doen. Naarmate de dag vordert, kan ik minder lang stilzitten zonder in de problemen te komen; tegen de avond niet langer dan een half uur. Wel is het voldoende om dan even te bewegen, zoals een trap op en af lopen, om stijfheid te voorkomen. Ik schilder meestal buiten in de pergola. Daar kan ik gemakkelijk een beetje rondlopen, rechtstaand schilderen en even afstand nemen."

● Gaten

Parkinson is een aandoening waarbij er een sneller verlies is van zenuwcellen in een bepaald onderdeel van de hersenen, 'de zwarte substantie' genoemd. Barth omschrijft dit als een zwart gat in zijn hoofd dat leegloopt. Het inspireerde hem om te werken rond het thema gaten: gesuggereerde afwezigheid van realiteit. "Ik heb vroeger in Nederland bij een stichting gewerkt voor mensen met een verstandelijke handicap. Daar had men in de jaren stillekes een logo ontwikkeld waarop een hoofd stond afgebeeld met een gat in. Intussen is dat logo al lang herzien, maar het beeld is me altijd bijgebleven."

Zijn ziekte inspireert Barth ook op een andere manier. "Parkinson geeft mensen een bepaald masker, een strak gezicht. Ik kijk altijd heel serieus. Die verstarring komt ook in mijn portretten naar voor. Daarnaast maak ik ook maskers. Dat versterkte hoeft niet lelijk te zijn, het kan ook mooi zijn."

Tentoonstelling

Van 30 maart tot 8 april loopt er een tentoonstelling met het werk van Barth Verheyen in Kunsten erfgoedcentrum Hofke van Chantraine in Oud-Turnhout.

Adres Kerkstraat 46, 2360 Oud-Turnhout.

Openingsuren dinsdag t.e.m. vrijdag 13.30 tot 17 uur, zaterdag en zondag van 11 tot 17 uur.

● Zelfrelativering

Een uitdrukking waar Barth zich wel in kan vinden is 'integriteit is een gebrek aan zelfrelativisme'. "Het is een echte doodoener. Men koppelt al te vaak een soort van integriteit aan het mooie, aan kunst," legt Barth uit. "Ik heb vaak de indruk dat die zogenaamde integriteit van die kunstenaar eerder een gebrek aan zelfrelativering is. Zichzelf kunnen relativiseren vind ik heel belangrijk. Dat is op zichzelf ook een vorm van integriteit natuurlijk."

Barth is al lange tijd actief bij de Vlaamse Parkinson Liga. Voor hun ledenblad schrijft hij onder andere columns waarin hij op een geestige manier anekdotes vertelt die heel herkenbaar zijn voor andere parkinsonpatiënten. Ook maakte hij een hele reeks cartoons over Parky And Son. "Een beetje lachen, kan nooit kwaad," besluit Barth.

Website van Barth Verheyen met foto's van zijn werk:

www.barthverheyen.be

Video over de Barthomat: <http://vimeo.com/11296533>